

Leontij Mironiuk

"Теория и практика лексикографии поэтонимов : (на материале творчества А. С. Пушкина)", В. М. Калинин, Донецк 1999 : [recenzja]

Acta Polono-Ruthenica 5, 344-345

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

strzeni komunikacji negatywnej [...], w której akcentujemy dwa aspekty: wymiar fizyczny i wymiar leksykalno-semantyczny”. Przy tych ustaleniach nie zostały – jak nam się wydaje – w wyczerpujący sposób rozpatrzone dwie dosyć istotne kwestie. Po pierwsze, pojęcie negacji (i odpowiednio negatywny) należy do logiki, gdzie znaczy tyle, co „całkowite zaprzeczenie czegoś lub komuś”, co nie zawsze występuje w kłótni. Po drugie, u podłoża wszelkiej kłótni jest konflikt, a nie negacja, co może sugerować operowanie konfliktowym zdarzeniem werbalnym (czy komunikacją konfliktową).

W świetle wywodów autora, kłótnię można przedstawić jako pewien stereotyp w ramach określonej etykiety językowej, a dokładniej – jako łamanie pewnej etykiety językowego zachowania się w komunikacji interpersonalnej. Materiał językowy polski i rosyjski daje zaś podstawy do konkluzji jednoznacznej i zarazem wymownej: opisane podobieństwa i tożsamości polskiej *kłótni* i rosyjskiej *ssory* świadczą w sumie o identyczności tych kategorii, o czym w głównej mierze zadecydowały tożsame stereotypy *kłótni* i *ssory*. Dodajmy: w aspekcie nie tylko językowym, por. *kłótniwa kobieta* i *svarlivaja ženščina*, *nieznośny charakter* i *nieużyvcivij charakter*.

Należy przyznać, że podjęcie się takiego tematu jak analiza lingwistyczna i semiotyczna zjawiska kłótni na tle interdyscyplinarnym, etno-kulturowym Polaka i Rosjanina było decyzją nowatorską i dojrzałą w świetle problematyki i komunikacji społecznej.

Lektura omawianej publikacji należy do przyjemności i mam nadzieję, że taka będzie nie tylko dla językoznawców.

Albert Bartoszewicz

В. М. Калинин, *Теория и практика лексикографии поэтонимов* (На материале творчества А. С. Пушкина), Донецк 1999, 248 s.

Polskim rუსистам имя Валерия Калинкина знакомо по его выступлениям на международных конференциях, проводимых в Польше. Он хорошо ориентируется в польской лингвистической литературе, особенно в области лексикологии и лексикографии. Это отчетливо ощущается в его недавно вышедшей монографии, в которой он неоднократно ссылается на *Słownik języka Adama Mickiewicza* Ireny Budkowskiej, а также на исследования К. Górskiego, L. M.

Szewczyk, I. Trypućko, A. Wilkonja и др.

В аспекте теории поэтической лексикографии Валерий Калинин останавливается на проблеме метаязыка поэтики онимов, исследует их контекстную семантику и специфические функции (определяющая, указательно-информативная, указательно-характеризующая и пр.), описывает пушкинскую лексикографию. Одним из центральных разделов теоретической части является, бесспорно, *Онимия романа „Евгений Онегин“*. Это и понятно, поскольку вторая часть книги – *Материалы к „Словарю поэтонимов в творчестве А. С. Пушкина“* – основывается на тексте пушкинского романа в стихах, который академик Дмитрий Лихачёв считает одной из важнейших концептосфер русского языка и русской культуры. Здесь представлены разнообразные типы антропоэтонимов, мифопоэтонимов, топоэтонимов, хроноэтонимов, фольклоронимов и других собственных имён. В их числе находятся и поэтонимы русско-польской культуры пограничья: *Литва* (в значении „Речь Посполитая“, с. 160), *Мицкевич* (с. 170) и др. В конечном итоге автору удалось создать добротное научно-практическое пособие в канун пушкинского юбилея.

Среди недостатков необходимо отметить следующее. Не нужно забывать, что в представленной книге речь идёт о поэтической лексикографии, которую следует постоянно соотносить со словарём поэта. Ведь Пушкин рифмует два варианта фамилии онегинского соседа, ср.: *Ленской* – геттингенской (рифмой подчёркивается европейская образованность персонажа) и *Ленский* – деревенский (здесь акцент делается на простонародном характере фамилии героя). В своих *Материалах* В. Калинин необоснованно фиксирует лишь одну форму – *Ленский* (с. 157), игнорируя второй весьма важный опозит. В свое время (см. статью „Евгений Онегин“ Пушкина по-польски и по-украински, „Acta Polono-Ruthenica“, t. 3, Olsztyn 1998) мы заметили, что и система рифм к имени *Евгений* пунктирно определяет его характер и поступки (ср.: *осуждений* – *угрызений* – *сожалений* – *суждений* – *заблуждений* – *наслаждений* и т.д.), что необходимо учитывать при интерпретации пушкинских поэтонимов.

Впрочем, указанная оплошность не снижает достоинств рецензируемой книги, которая с успехом может быть использована как филологами, так и всеми почитателями пушкинского таланта.

Leontij Mironiuk